

**Németország a konfrontáció korszakába érkezik
Az orosz–ukrán háború és Németország kísérlete
külpolitikájának újrakalibrálására**

Germany Arrives in the Age of Confrontation
The Russia–Ukraine War and Germany’s
Attempt to Recalibrate its Foreign Policy

MOLNÁR TAMÁS LEVENTE

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Lektorálta:

Baranyi Tamás Péter

Szöveggondozás:

T-Kontakt Kft.

Tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Külügyi és Külgazdasági Intézet, a Külgazdasági és Külügyminisztérium, illetve Magyarország Kormánya álláspontjának.

© Molnár Tamás Levente, 2022.

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2022.

ISSN 2416-0148

<https://doi.org/10.47683/KKIElemzesek.KE-2022.13>

Összefoglalás: Oroszország Ukrajna elleni háborúja jelentős transzformatív változásokat indított el a német külpolitikában. Németország komoly erőforrásokat allokál védelmi képességeinek fejlesztésébe, fegyvereket exportált nyílt katonai konfliktusba, és úgy tűnik, megvált az ország keleti dimenziójának külpolitikai vonalvezetésében meghatározó Ostpolitik alapvetéseitől. A politikai döntéshozók csökkenteni kívánják az orosz energiahordozóktól való függés mértékét. A most látott külpolitikai fordulat tartósságát illetően megengedett az egészséges kétely, ugyanakkor az orosz agresszió olyan sokkterápiával ért fel a német politika számára, amely erősítheti a kormány elhatározását a bejelentett vállalások véghezvitelében. A német külpolitikai transzformáció nyílt végű, még nem látni, milyen kifutása lesz a most zajló folyamatoknak.

Kulcsszavak: Németország, Európai Unió, Oroszország külpolitika, biztonságpolitika, energiapolitika

Abstract: *Russia's war against Ukraine has triggered significant transformative changes in German foreign policy. Germany has allocated meaningful resources to developing its defence capabilities, has exported arms to open military conflict, and appears to have abandoned the Ostpolitik, a once fundamental doctrine determining the country's foreign policy towards the East. Political decision-makers are striving for reducing the dependence on Russian energy. We shall remain cautious on the durability of the current foreign policy shift, however, the shock therapy for German politics caused by Russian aggression could strengthen the government's determination to carry out the announced commitments. The German foreign policy's transformation is open-ended, it is yet unclear how the current process will end.*

Keywords: *Germany, European Union, Russia, foreign policy, security policy, energy policy*

BEVEZETÉS

Olaf Scholz február 27-i Bundestagban tartott beszédében „fordulópontként” (*Zeitenwende*) hivatkozik az orosz katonai agresszióra, amely a német és európai biztonsági felfogást alapjaiban változtatta meg. Németország teljesíti a kétszázalékos védelmi költésről szóló NATO-vállalást, 100 milliárd euró nagyságú külön alapot hoz létre a hosszú távú multinacionális fegyverkezési projektekhez, és élet kioltására alkalmas katonai eszközöket szállít Ukrajnának. Mindez egyrészt a politika hadsereggel szembeni mostoha viszonyának, másrészt pedig a [„visszafo-gott és felelősségteljes fegyverexport-politikának”](#) a végét jelentik. Összességében pedig a német külpolitikai gondolkodás újrakalibrálását figyelhetjük meg.

Az elemzés három dologra fókuszál. Egyrészt azokat a tényezőket kívánja megvilágítani, amelyek hatással voltak Scholz február 27-én bejelentett döntésére. Az írás másrészt a döntés megvalósíthatóságát és potenciális akadályait fogja megvizsgálni. Harmadrészt pedig a döntés következtében a német külpolitika lehetséges fejlődési irányait fogja feltárni.

A NÉMET POLITIKA KIINDULÓHELYZETE

A három német kormánypárt a 2021. szeptemberi parlamenti választáson alapvetően három dologra kapott felhatalmazást a német választóktól. Az SPD a szociális helyzet javítására, a Zöldek a klímavédelemre, az FDP pedig a digitalizációra (és valamelyest a prudens pénzügyi politikára). Az Ukrajna ellen indított február 24-i orosz és belarusz háborúval a német kormánypártok egy teljesen új politikai helyzetben találták magukat, amely lényegesen megváltoztatja a korábbi kampányígéreteikhez fűződő viszonyt, amelyekért a választói felhatalmazást kapták.

A jelzőlámpakormány döntésében a (nyugat-)német politikának egy már ismert és visszatérő elemének újbóli megnyilvánulását látjuk. Ez a ritmus a német politikai pártok által észlelt és szükségesnek ítélt reformok meghozatalának ütemezéséről szól. A minta azt mutatja, hogy ezeket legtöbb esetben az SPD hajtotta végre, ezt követően pedig a CDU/CSU aratta le ezen reformok gyümölcsét. Utóbbi kormányzása alatt aztán ismét felgyülemlett egy újabb reformigény, amelyet aztán végül egy kormányváltást követően ismét az SPD hajtott végre. Mindez azon is múlik, hogy a CDU/CSU egyrészt komoly politikai akarat nélkül nem hajlandó, másrészt pedig a baloldaltól érkező ellenállás miatt nem is tudja végrehajtani a reformot. Utóbbi kapcsán a nagykoalíciós kormányzások se tudnak igazi áttörést hozni: a védelmi kiadások növelését az SPD a konzervatívok junior partnereként évekig gátolta. Ezért szükséges, hogy az SPD hozza meg az említett intézkedéseket, amikor kormányon van, mert ő jobban el tudja adni ezeket a választóinak. Amiért általában később a választásokon a szavazók megbüntetik. Erről szóltak a schröderi munkaerőpiac liberalizációját célzó Hartz IV-reformok, és bizonyos értelemben a Willy Brandt-féle *Ostpolitik* is ebbe a kategóriába tartozik.

Az SPD és a Zöldek egyszer már közösen megcsináltak egy külpolitikai tabutörést a koszovói háborúban Szerbia 1999-es bombázásával (Operation Allied Force). Jelenleg még nem látni, hogy a mostani külpolitikai fordulat olyan turbulens folyamatokhoz vezet-e a kormánypártokon, különösen a Zöldeken belül, mint egykoron. Ahogy Robert Habeck alkancellár, gazdasági miniszter és a Zöldek korábbi társelnöke [fogalmazott](#): „A döntés helyes, hogy jó-e, azt ma még senki sem tudja.”

A KANCELLÁR DÖNTÉSÉNEK HÁTTERE

A *Spiegel Online* által készített [összefoglaló](#) részletesen elemzi az Olaf Scholz február 27-i Bundestagban elmondott beszédéig vezető lényeges elemeket, amelyek tevékeny szerepet játszottak végül a kancellár döntésében. Ezek alapján az látszódik, hogy a német kormány nem egy előre megtervezett döntést hajt most végre, sokkal inkább a bekövetkezett események egyfajta dominóeffektust kiváltva sodorták bele a kormányt az új normalitás elfogadásába.

Az eseménysorozat február 25-én, a NATO-tagállamok állam- és kormányfőinek videóértekezletén kezdődött. Jens Stoltenberg értékelése szerint egy NATO-tagállamok elleni támadás, amely a közös védelmi klauzulát aktiválná, „távoli, de nem elképzelhetetlen”. A NATO keleti szárnyát erősíteni, a védelmi tervezést pedig felpörgetni kell, amiből minden szövetségesnek ki kell vennie a részét. Scholz nyomás alá került anélkül, hogy Németország külön meg lett volna említve.

A német tabudöntések közül elsőnek a kétszázalékos védelmi költség és a 100 milliárd eurós védelmi külön került sorra. Az összefoglaló szerint Olaf Scholz és Christian Lindner FDP-elnök és pénzügyminiszter már február 24-én délután megállapodott a körvonalokról (többéves külön alap, amely kiszámítható tervezést nyújt, mert nem zavarja az éves költségvetés elfogadása, ill. nincs külön adóemelés). Robert Habeck csak két nappal később, február 26-án lett bevonva a tervekbe, itt rögtön több verzió is kering a visszaemlékezésekben, hogy milyen mértékig lett beavatva a tervekbe.

A fegyverszállítások kapcsán február 25-én este Karin Hildur Ollongren holland védelmi miniszter telefonja számított meghatározónak, aki tájékoztatta Christine Lambrecht (SPD) kollégáját, hogy az országban van 400 darab német gyártmányú tankelhárító, amelynek továbbexportjához a kormány engedélye kell. Innen indulnak meg az események: február 26-án a kormány hozzájárul a továbbexporthoz, beleértve az Észtországból található, egykori NDK-hadsereg készletéből 9 darab D-30-as típusú vontatott tarackágyút a hozzájuk tartozó lőszerrel. A saját, Afganisztánból visszamaradt katonai eszközök – 1000 darab tankelhárító és 500 darab Stinger típusú légvédelmi rakéta – exportjáról szóló döntés aznap délután született meg.

Ami az összefoglalóból egyértelműen kiolvasható, hogy a tervezési folyamatba alapvetően az SPD és az FDP lettek bevonva, a Zöldek felső vezetése pedig csak rendkívül marginálisan, és vélhetően nem voltak tisztában a haderőfejlesztésre szánt források teljes mértékével. A képviselők államtitkári szinttől lefelé pedig a kétszázalékos költsérről és a külön alapról csak Scholz Bundestag-beszédében hallottak először. Ez alól kivételt jelent Friedrich Merz CDU-s pártelnök és uniópárti frakcióvezető, akit Scholz (valamilyen szinten) beavatott terveibe, hiszen a CDU/CSU támogatása szükséges, hogy a kormány alkotmányba tudja foglalni a külön alapot.

A kancellár döntéséről és annak háttéréről készített [ZDF-dokumentumfilm](#) említ még egy aspektust: Scholz frusztrációját a Putyinnal való tárgyalások bukását követően. A kancellár február 15-i moszkvai látogatása során az orosz

elnök a közös sajtótájékoztatón [egyértelműen kijelentette](#), hogy Oroszország „természetesen nem akar háborút”. Jó okunk van feltételezni, hogy Putyin döntése Ukrajna megtámadásáról ekkorra már megszületett, innen nézve pedig Scholz számára az orosz biztonsági garanciákat figyelembe vevő német álláspont tartása már nem volt opció.

Scholz döntésére lényeges hatással volt a német közvéleményben bekövetkező drámai fordulat. A háború kitörése előtt egy nappal az [INSA](#) 22 százalékra mérte a német lakosságban azokat, akik támogatnák az Ukrajnának történő fegyverszállítást. Öt nappal később, a háború negyedik napján a [FORSA](#) ugyanezt már 78 százalékra mérte. A politikának pedig valahogy reagálnia kellett erre az elképesztő fordulatra.

Olaf Scholz egészen a február 27-i beszédéig az események űzőttje volt, onnantól kezdve azonban ő uralta a pillanatot. Végső döntésében pedig tevékeny szerepet játszott az a megfontolás is, hogy ezzel végérvényesen ki tud lépni Merkel árnyékából. A 2021-es szeptemberi választások megnyerésében Scholz higgadt, moderáló, szakszerű fellépésével tudta legjobban megtestesíteni az átmenetet – az SPD-s kampánystáb a merkeli stílus átvételére tudatosan apellált, sikerrel. Scholz – három hónappal a jelzőlámpakormány hivatalba lépését követően – ezzel a mostani döntéssel képes megszabadulni a merkeli örökségtől, és végre a saját agendáját alakíthatja.

A HADERŐFEJLESZTÉS POTENCIÁLJA ÉS LEHETSÉGES AKADÁLYAI

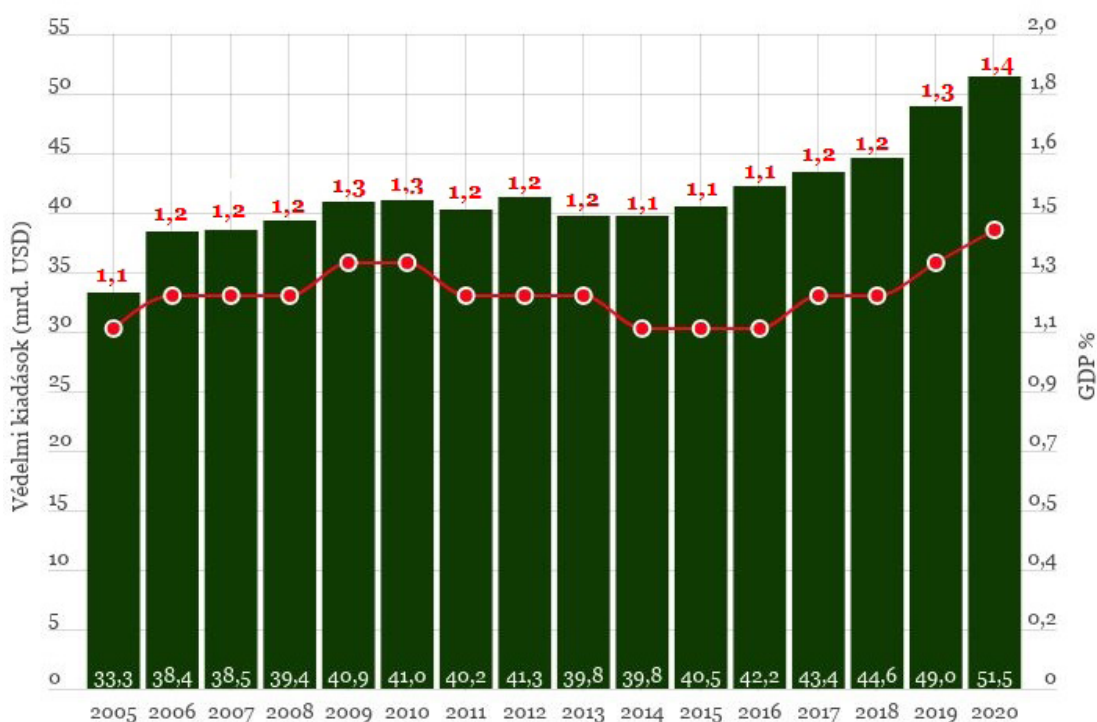
A német védelmi és katonai kiadások alulfinanszírozottsága lényegében a '90-es évektől állandó témája az euroatlanti biztonságpolitikai diskurzusnak. Az elmúlt bő harminc évben a hatalmon lévő német kormányok mind tisztában voltak a Bundeswehr hiányosságaival, a helyzeten azonban egyik se változtatott politikai akarat hiányában. A központi költségvetésből történő forrásallokációt nézve a mélypont a 2010-es évek közepe volt, ezt követően 2018-tól kezdve nőttek a védelmi kiadások (ld. 1. ábra). Ezek 2021-ben 46,9 milliárd eurót tettek ki, amely a német GDP valamivel kevesebb mint 1,5 százalékát jelentette. A Bundeswehr összesített forrásigénye ebben az évben [54,7 milliárd euró](#) lett volna.

Mikor február 24-én kitört a háború, a krónikus forráshiánnyal küszködő német hadsereg állapotát úgy [jellemezte](#) Alfons Mais altábornagy, a szárazföldi erők főparancsnoka, hogy a Bundeswehr „csupaszon áll”, a politika felé kínálható opciók pedig „extrém módon limitáltak”. A külföldi missziókra specializálódott német hadsereg csak korlátozottan képes ellátni a területi és szövetségvédelmi feladatokat. A hadsereg óriási személyi hiánnyal küzd (2019-ben [25 ezer állás](#) maradt betöltetlenül), a használt gép- és eszközállomány pedig korszerűtlen. A védel-

mi minisztérium által 2021 decemberében közzétett [jelentés](#) alapján a Bundeswehr 2021 októberében anyagi felszereltséget tükröző hadrafoghatósága 77 százalékos. Különös hiányosságok vannak a hadihajók (30 százalék korlátlanul bevethető), a légi szállítógépek (körülbelül 33 százalék bevethető), valamint a harci helikopterek (40 százalék bevethető) elérhetőségét illetően. A berlini DGAP [elemzése](#) szerint a Bundeswehr elmúlt harminc évben felhalmozott beruházási hiánya 90 milliárd eurót tesz ki – ez egyedül 10 milliárd euróra megközelíti a külön alap teljes méretét.

[1. ábra](#)

A német védelmi költségek (zöld, milliárd USD) és ezek GDP-ben lévő aránya (piros, %)

A külön alapra épülő bevásárlási listáról egyre többet tudunk meg. Németország 35 darab amerikai F-35-ös taktikai atomfegyverek célba juttatására is alkalmas harci repülőgépet kíván beszerezni, kiváltva ezzel a 40 éves Tornadokat. Az ország ezen túl 15 darab elektronikai hadviselésre alkalmas Eurofighter Typhoon vadászbombázót is vásárolni fog, továbbá tervbe van véve többek között harci helikopterek, pilóta nélküli repülőeszközök (drónok), korvettek és Puma gyalogsági harcjárművek beszerzése is.

A külön alap forrásainak elköltése terén már most borítékolhatók az érdekviták. Azon parlamenti képviselők, akiknek választókerzetében német fegyvergyártócégek találhatók, vélhetően a források minél gyorsabb lekötése és

elköltsége mellett fognak érvelni. Hasonló álláspontot képviselhet az eladósodottság túlzó mértékétől tartó, FDP-s kézzben lévő pénzügyminisztérium. Ezzel szemben érvel a [német biztonságpolitikai szakértői közösség](#), akik a fegyveres erők pénzügyi tervezési folyamatainak kiszámíthatóságának érdekében hosszabb, akár 10-15 éves költségvetési ciklust is el tudnának képzelni.

A vállalások megvalósíthatóságát illetően jelentős figyelmet fog kapni az ezt menedzselő bürokrácia. Ezzel kapcsolatban komoly problémák merülnek fel a Bundeswehr szövetségi beszerzési ügynökségének (BAAINBw) hiányosságai, lassúsága, túlságosan bürokratikus jellege, illetve az ezzel kapcsolatos bonyolult és átláthatatlan jogi szabályozási környezet miatt. A hivatal és a releváns jogi környezet reformját számos német védelmi miniszter tette meg politikai prioritásnak, komoly eredmények nélkül. Csak összehasonlításképp: 2017-ig a német és a francia védelmi költségek nagyjából hasonló méretet öltöttek (40 milliárd euró), mégis, francia oldalon nem merült fel a hadsereg alulfinanszírozottságáról, rossz felszereltségéről, vagy korlátozott bevethetőségéről szóló probléma. Ennek egyik oka a beszerzési folyamatok szervezettségében, illetve azok hiányában keresendő.

A HÁBORÚ HATÁSA AZ ENERGIAPOLITIKÁRA

A bejelentett külpolitikai fordulat igazi stressztesztje az energiapolitika, azon belül is az orosz szénhidrogénimport jövőjének kérdése lesz. Németország [rendkívüli mértékben függ az orosz energiainporttól](#): 2020-ban a német földgáz 55 százaléka, a kőszén 45 százaléka, és a kőolaj 34 százaléka származott orosz forrásból. Fogyasztási oldalról ez úgy néz ki a [2021-es adatok alapján](#), hogy az elsődleges energiafelhasználás 31,6 százalékát ásványolaj, 26,6 százalékban pedig földgáz fedezi. A [Handelsblatt számításai alapján](#) Németország a Krím-félsziget 2014-es orosz annektálása óta 170 milliárd euró értékben vásárolt energiahordozókat Oroszországtól. Németország kivezeti a nukleáris energiát, a három megmaradt erőművet az év végéig le fogják venni a hálózatról, továbbá egyelőre tartani kívánja a szénerőművek 2030-as kivezeti cél dátumát is. A német energiafordulatról szóló gondolkodásban a földgázra mint „áthidaló technológiára” épített a szakpolitikai tervezés, amely mint a legkevésbé környezetkárosító szénhidrogén 20-30 éves távlatban átmenetet képezhet a nukleáris és kőszénre is építő energiamixtől a főként megújulóakra alapuló energiamixig. Ebben az egyenletben játszott volna kiemelt szerepet az orosz földgáz, a háború kitörése óta a német elsődleges tervezés azonban az orosz függőség csökkentéséről és a források diverzifikálásáról szól.

A Leopoldina március 8-i ún. [ad hoc állásfoglalása](#) az orosz energiainport helyettesítésének kérdésével foglalkozik. Az elemzés arra a következtetésre jut, hogy az orosz energiaszállítások leállítása a német nemzetgazdaság számára ugyan kezelhető lenne, a következő téli szezonban azonban ellátási gondok merülhetnek

fel, amelyek gazdasági és társadalmi költségeit egy átfogó kormányzati intézkedéscsomaggal lehet csökkenteni. Az állásfoglalás szerint rövid távon a szénerőművek működési idejének meghosszabbítására lenne szükség. Erre már [Robert Habeck is célzott](#) a közvélemény idejében történő hangolása érdekében. Ez alapján elmondható, hogy a német kormányban jelenleg az ellátásbiztonság prioritást élvez a környezetvédelemmel szemben. Közép- és hosszú távon a megújuló energiaforrások kiépítésében lévő potenciál kihasználása érdekében bürokratikus akadályok elhárítására, továbbá a hidrogénenergiára és az LNG-re alapuló technológiák kiépítésének gyorsítására lesz szükség. Utóbbi kapcsán a kormány két LNG-terminál megépítését is bejelentette, Brunsbüttelben és Wilhelmshavenben, ezek legkorábban három éven belül lehetnek készen. A gázellátás diverzifikálása érdekében a gazdasági miniszter március 20-i dohai látogatásán [„hosszú távú energiapartnerségi”](#) megállapodást kötött: Katar a jövőben több LNG-t fog exportálni Németországba, német cégek pedig a megújuló energiaforrások kiépítésében fognak aktívabb szerepet vállalni Katarban. A dohai látogatást megelőzően a miniszter Washingtonba, azt követően pedig Abu-Dzabiba utazott; mindkét vizit célja elsősorban az energiaellátás diverzifikálása volt.

Az orosz energiafüggőség tárgyalásánál megkerülhetetlen téma a Merkel-kormányzatok felelőssége. Mikor Angela Merkel 2005-ben hatalomra került, Németország az importált földgáz [41 százalékát](#) szerezte be Oroszországból. Ma ez a szám 55 százalék. Az orosz kitettség növekedésében leginkább a Gerhard Schröder kancellársága alatt elfogadott Északi Áramlat 1 gázvezeték felelős. Merkel nem volt őszinte híve a projektnek, de nem is próbálta leállítani azt, kancellársága idején végig kitartott a projekt befejezése mellett. Merkel 2021. augusztusi kijevi látogatásakor is kitartott azon álláspontja mellett, hogy az Északi Áramlat 2 projekt [„nem geopolitikai fegyver”](#). A német politika támogatását sem az amerikai szankciók, sem a lengyel és a balti államok részéről érkező vehemens kritikák, sem a német politikai tudományos közeg sorozatos [figyelmeztetései](#) nem tudták megtörni. Bő fél évvel a volt kancellár kijelentését követően a német hatóságok felfüggesztették a gázvezeték üzembe helyezését, a projekt mögött álló svájci cég pedig a nyugati szankciók miatt csődöt jelentett. A német Oroszország-politika leginkább kritizált és legellentmondásosabb eleméből nem maradt más, mint 1200 kilométernyi használaton kívüli gázvezeték a Balti-tenger fenekén.

A német döntéshozók részéről jelenleg megvan a határozottság az ország energiaellátásában a portfóliók diverzifikálására és az orosz függés csökkentésére. Ebben a német közvélemény támogató hozzáállása is adott, a [ZDF március 11-én közzétett felmérése](#) alapján a németek 55 százaléka lenne amellett, hogy az ország ne importáljon több orosz kőolajat és földgázt, még ha ez ellátási nehézségekhez is vezet. A mostani állapot tartósságát illetően ugyanakkor érdemes a végleges következtetéseket óvatosan levonni. 2021-es adatok alapján a német háztartások az egész EU-ban a legtöbbet fizetik a [villamosenergiáért, földgáz](#) tekintetében pedig a hetedik legtöbbet. Az orosz energiahordozóktól való függőség csökkentése nemcsak a külpolitika, hanem a szociális béke szempontjából is jelentős kérdés,

kiváltképp egy SPD-vezetésű kormányzatnak. Az orosz leválási folyamat egy későbbi pillanatában eljöhethet az a pont, amikor a német kormánypolitikusoknak a külpolitikai térnyerés és a saját politikai túlélésük között kell választani.

A KÜLPOLITIKAI FORDULAT KÖVETKEZMÉNYEI ÉS MEGVALÓSÍTHATÓSÁGA

Olaf Scholz február 27-i bejelentésével a német kormánypártok levágták szent teheneiket. Az SPD a saját külpolitikai orientációjaként meghatározó *Ostpolitik*ot, illetve az Oroszországgal ápolt különleges viszonyt, a Zöldek a pacifizmusukat, és a klímapolitikájuk egy részét (gáz mint áthidaló technológia jövőjének bizonytalansága), az FDP pedig a fekete nullás költségvetést és a szigorú költségvetési politikát áldozták be.

Az orosz katonai agresszió sokterápiával ér fel a német külpolitikai gondolkodás számára. A német külpolitika lényegében az *Ostpolitik* meghirdetésétől származtatott egyik vezérelve, a *Wandel durch Handel* – a demokratikus változások elérése a gazdasági és kereskedelmi kapcsolatok növelésén keresztül – egészen biztosan érvényét veszti. A fő kérdés, hogy az orosz katonai agresszió hatására a német kül- és biztonságpolitikában milyen transzformatív változások fognak elkezdődni. A kormányzati forrásallokáció érdemi lehetőségeket teremt a német biztonság- és védelempolitikai képességek fejlesztésében, kérdés ugyanakkor, hogy az így szerzett képességeket a politika mire szeretné felhasználni. Ahogyan a *The Economist* [cikkében](#) egy kormányzati tisztviselőt idézve azt írja: „a franciák egy olyan hadseregre költöttek, amit használni akarnak, mi pedig egy olyanra, amit nem akarunk használni”.

A német külpolitikával foglalkozó szakértői körök részéről megfogalmazott elvárást leginkább úgy lehetne összefoglalni, hogy Németországnak fel kell hagynia a passzív külpolitikájával, amely a kezdeményezéseket mindig a partnereitől várja, illetve egy bizonyos fokig fel kell adnia a moderáló, konszolidáló szerepét, amely a közös (európai) külpolitikai cselekvést rendszerint a legkisebb közös többszörösre redukálja. Hogy ez végsősoron több közös afrikai missziót fog-e jelenteni a franciákkal, vagy a NATO keleti szárnyának erősítését, még nem látjuk. Ezekre a kérdésekre a jelenleg készülőben lévő nemzeti biztonsági stratégiának kell választ adnia. Annalena Baerbock március 18-i, a stratégiai dokumentum kidolgozási folyamatát megkezdő rendezvényén mondott [beszédében](#) a leginkább hangsúlyozott elem a nemzeti, európai és szövetségi struktúrák védekezési képességének erősítése volt. A német poszt-Ostpolitik kontúrjait illetően számos kérdőjel van, pár várható tendenciát azonban már most képesek vagyunk azonosítani. Elsőként az a rendezőelv, amely szerint az európai biztonsági architektúrához szükséges az Oroszországgal fennálló béke, amely le fog cserélődni arra, hogy az európai békéhez az Oroszországgal szembeni védekezés és Oroszország feltartóztatása szükséges.

A német külpolitika keleti dimenziója mindazonáltal valószínűleg veszíteni fog önállóságából, ami a megerősített amerikai katonai jelenléttel van összefüggésben. Ezentúl az is látszik, hogy a német energiapolitikai fordulat egyik profitőre az Egyesült Államok lehet LNG-készleteinek exportján keresztül. Kérdés ugyanakkor, hogy a megerősített amerikai jelenlétért cserébe Washington milyen kompenzációt vár majd el Németországtól, illetve tágabb értelemben európai szövetségeseitől, figyelembe véve a „[rendszerszintű rivális](#)” Kína elleni fellépést.

A jövőbeli német EU-politika alakítását tekintve a közösségi módszer megerősödése várható a kormányközi együttműködéssel szemben. A háború okozta külpolitikai sokkterápia hatására a német EU-politika proaktívabbá és gyorsabbá válhat, ez pedig oda vezethet, hogy Németország a jövőben már azelőtt ismertetni fogja pozícióit, mielőtt biztos többséget szervezett volna az adott pozíció támogatásához. A német külpolitika az európai integrációt kevésbé további sebességek beiktatásával, inkább a hajlandók koalíciójának megszervezésével kívánja majd előbbre vinni, amennyiben a konszenzusos döntéshozatal nem lesz kivitelezhető.

A külpolitikai fordulat tartósságát illetően jelen állás szerint az SPD és az FDP támogatása erősnek tűnik, jóllehet az SPD-n belül a fiatal tagozat (*Jusos*) és a bal szárny már most kritikus a források méretét és a többi, koalíciós programba foglalt szociális vállalkozás finanszírozhatóságát illetően. A Zöldek pedig beiképződtek a helyzetbe, melyet még elfogadnak. Viszont mindezzel együtt is jelen tudásunk alapján úgy látni, hogy a német haderőfejlesztés politikai támogatottsága ki fog tartani a ciklus végéig.

A hadseregfejlesztés és a külpolitikai fordulat legnagyobb akadályja, hogy annak sikeres megvalósításához a jelenlegi német politikai vezetés gondolati szinten sincs felkészülve. A miniszteri (Annalena Baerbock, Christian Lindner) és államtitkári szinten (Anna Lührmann, Siemtje Möller, Thomas Hitschler stb.) számottevő azon döntéshozóknak az aránya, akik a '70-es évek végén és a '80-as évek elején születtek – a békébe és a jólétbe beleszületett generáció számára a háború és a fegyveres konfliktus egy idegen, messzi valaminek számít. Ennek a generációnak a gondolatiságában a háborús és a fegyveres konfliktus megelőzéséhez az új fegyverek beszerzése helyett a szocioökonomiai körülmények javítása célravezetőbb eszköznek számít. Nem véletlen, hogy a jelenleg hatályos [koalíciós szerződés](#) a kétszázalékos védelmi költsékek helyett háromszázalékos „összekötött és inkluzív megközelítésről” ír, amelybe a védelmi kiadásokon túl beletartoznának a diplomáciai és fejlesztési költségek is. Ide tartozik Irene Mihalic, a Zöldek parlamenti csoportjának vezetőjének [interjúja](#), amelyben amellet érvelt, hogy a források elköltésénél az „átfogó biztonsági” szemléletet is tartsák szem előtt, és ne csak a hadsereg modernizálására, hanem energia- és fejlesztéspolitikai célokra is költsenek. Ezek alapján a külpolitikai fordulathoz a német külpolitikai *mindset* megváltoztatásával kellene kezdeni, ez a folyamat pedig hosszú évekig, ha nem évtizedig fog tartani.

A külpolitikai fordulat megvalósíthatóságának elemzésénél szükséges szót ejteni a társadalom hadsereghez fűződő viszonyáról. Horst Köhler ezt egy 2005-ös beszédében „[barátságos érdektelenségként](#)” jellemezte, a német közbeszéd elmúlt

bő két évtizedében leginkább a társadalmi megbecsültség hiányáról szóló bejegyzések domináltak. Ennek alapján némileg meglepő, hogy a védelmi minisztérium által közölt [2020-as felmérés szerint](#) a németek 82 százalékának van pozitív hozzáállása a hadsereghez, 85 százalékuk pedig bízik bennük. Ezeknek a kedvező számoknak teljesen ellentmondanak azok a katonai beszámolók, amelyek a negatív társadalmi kép kialakulásában a politika mulasztásait és érdektelenségét firtatják. Ide sorolható von der Leyen még védelmi miniszterként mondott beszédjében megfogalmazott általános vádja a „[Bundeswehr tartásbeli problémájáról](#)” a szélsőjobboldali elemek megtűrésével kapcsolatban (a témában az [SVKI elemzése](#) nyújt részletes áttekintést), vagy az utolsó afganisztáni szolgálatot teljesítő katonák [hazatértekor](#) a politikai képviselőteljes hiánya. A német társadalom és a hadsereg jelentős mértékben elidegenedett egymástól, az orosz katonai agresszió okozta sokkterápia viszont képes lehet ezen a mostoha viszonyon javítani. Ez szintén egy hosszú folyamat lesz, amelynek tartósságát illetően nem lehet biztos előrejelzéseket adni.

KONKLÚZIÓ

Oroszország Ukrajna elleni katonai agressziója jelentős transzformatív változásokat hozott a német külpolitikai vonalvezetésben és a német külpolitikáról való gondolkodásban. Az *Ostpolitik* axiómái és a nemzetközi kapcsolatok liberális interdependencia-elméletének alapvetései megdőltek, az új korszakban az ország függőségeinek csökkentése, valamint a védekező képességeinek növelése lesz a cél. Jelen állapotok alapján nem látni, hogy a német külpolitikai útkeresés hová fog kifutni. Németország se egy „XXL-es Svájc”, se egy atomhatalom nélküli Franciaország nem lesz, a külpolitikai transzformáció egy nyílt végű folyamat.

Európai vonatkozásban az orosz–ukrán háború komoly impulzust adhat a német külpolitika számára az EU föderatív reformjainak előbbre vitelében. Berlinből a jövőben több kezdeményezőkétszedséget várhatunk, a moderáló, centrifugális erők konszolidálását célzó politika szerepe várhatóan csökkenni fog. Ez a mostani magyar kormányzati érdekekkel szembe megy, az EU mélyítésére vonatkozó reformok lassítását célzó politikai igényekre való odafigyelés hajlandósága előreláthatólag kisebb lesz.